

Міжнародне співробітництво у галузі туризму між Україною та Естонією: сучасний стан та перспективи розвитку

Мотузенко О.О., Шинкаренко У.Ю.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка, м. Київ, Україна,
ulya.shinkarenko11@gmail.com

Надішла до редакційної колегії: 15.02.2022.

Прийнята: 23.02.2022.

Анотація. Стаття присвячена розгляду нинішніх відносин між Україною та Естонією в сфері туризму, що є важливим інструментом дипломатичного співробітництва у сучасному

світі. При вивченні даного питання головна увага зосереджувалася на детальному аналізі туристичних напрямків та українських територій привабливих для естонських туристів. У результаті було виявлено, що існують сприятливі умови для співпраці країн, які раніше входили до СРСР і нині характеризуються значною кількістю укладених угод. Тому міждержавні договори є основою для розвитку не лише ділового, але й масового туризму. Серед іншого в статті було охарактеризовано сучасну ситуацію з туристичними фірмами, які надають послуги організованих турів з Естонії до України. Вивчення відкритих джерел інформації щодо основних авіа, залізничних та автобусних операторів дозволило сформуванню головних компаній з транспортних послуг. На даний момент, вивчення питання показало, що обмін та співпраця у туристичній галузі між країнами знаходиться на недостатньому рівні. Проте сформовані рекомендації можуть значно покращити туристичний імідж України для естонських туристів. Зокрема для популяризації українського туристичного продукту було запропоновано зробити акцент на гастрономічному, оздоровчому та спортивному напрямках і показати широкий вибір ресурсів для різних видів відпочинку. Продемонструвати, не лише морські ресурси України, але й можливість пляжного дозвілля на річках, озерах та термальних водах. У публікації було висвітлено Україну як конкурентоспроможну державу, що слідує останнім тенденціям, що пов'язані у тому числі із пандемією COVID-19 та гарантує повну безпеку туристів із знаком Safe Travels Stamp.

Ключові слова: українсько-естонське співробітництво, туризм, стратегії розвитку, країни Балтії, туристична діяльність.

International cooperation in the field of tourism between Ukraine and Estonia: current status and development prospects

Motuzenko E. A., Shynkarenko U.Y.,

Taras Shevchenko National University, Kyiv, Ukraine,

ulya.shinkarenko11@gmail.com

Annotation. The article is devoted to the current relations between Ukraine and Estonia in the field of tourism, which is an important tool of diplomatic cooperation in the modern world. In studying this issue, the main focus was on a detailed analysis of tourist destinations and Ukrainian territories attractive to Estonian tourists. As a result, it was found that there are favorable conditions for cooperation between the countries that were formerly part of the USSR and are now characterized by a significant number of agreements. Therefore, interstate agreements are the basis for the development of not only business but also mass tourism. Among other things, the article described

the current situation with travel companies that provide organized tour services from Estonia to Ukraine. The study of open sources of information on major air, rail and bus operators has led to the formation of major transport companies. At present, the study of the issue has shown that the exchange and cooperation in the field of tourism between the countries is insufficient. However, the formed recommendations can significantly improve the tourist image of Ukraine for Estonian tourists. In particular, to promote the Ukrainian tourist product, it was proposed to emphasize the gastronomic, health and sports areas and show a wide range of resources for different types of recreation. Demonstrate not only the marine resources of Ukraine, but also the possibility of beach leisure on rivers, lakes and thermal waters. The publication highlighted Ukraine as a competitive country that follows the latest trends, including the COVID-19 pandemic and guarantees the complete safety of tourists with the sign Safe Travels Stamp.

Keywords: *Ukrainian-Estonian cooperation, tourism, development strategies, Baltic States, tourist activity.*

Вступ. Безпрецедентна криза галузі туризму, викликана Ковід пандемією, за підсумком 2022-2021 рр. зупинила сталі туристичні потоки та зневільювала можливості багатьох туристичних дестинацій. На етапі невизначеності майбутнього туризму в цілому, є чітке бачення експертів, що відновлення галузі почнеться із жорсткої конкуренції між дестинаціями. У даному контексті для України особливої актуальності набуває низка завдань: як втримати національного туриста в країні, як знизити обсяги «донорства» для інших туристичної дестинацій і як стати атрактивною конкурентноспроможною дестинацією для окремих напрямків. У зв'язку із хронічною обмеженістю ресурсів на системне маркетингове просування країни на світовому туристичному ринку, необхідно акцентувати увагу всіх агентів туристичної галузі, та першочергово Державного агентства з розвитку туризму Міністерства інфраструктури України, на визначення країн, для яких Україна дійсно має потенціал атрактивної туристичної дестинації і розпочати активну роботу з промоції саме на таких напрямках. Отже, на даний момент, важливим для України є маркетингове просування з метою формування та розширення традиційних туристичних потоків, як у зв'язку з світовою пандемією, так і пошуком нових маршрутів для відпочинку.

На разі, туристична статистика свідчить, що між Україною та Естонією туристичні потоки не є сталими. Проте, серед Балтійських країн, Естонія є найбільш привабливою для українців за рахунок невисоких цін, при високому рівні європейських послуг, дії безвізового режиму та можливості вибору різних напрямків туризму. Естонія викликає зацікавленість і як транзитна дестинація для українців, які подорожують до Північної Європи. У свою чергу естонців Україна могла б зацікавити сприятливим кліматом, оскільки на їх території середня температура найтеплішого місяця становить 16,5⁰ С.

Сьогоднішні відносини між Україною та Естонією в ряді політичних та економічних питань мають повну підтримку. Україна вже майже 15 років є однією з найважливіших країн-отримувачів гуманітарної допомоги та допомоги розвитку від Естонії. Про інтерес Естонії до України може свідчити створення товариства «Естонське земляцтво». Крім цього в столиці країни проходять Дні культури та писемності слов'янських країн. Зважаючи на те, що туристичний ринок Естонії в основному є орієнтованим на колишні союзні республіки і поки що залишається маловивченим з боку України, важливим є налагодження контактів між туроператорами.

Метою даної статті було розглянути перспективи туристичної взаємодії між Україною та Естонією, задля подальшого налагодження економічних і міжкультурних зв'язків. На основі сучасної ситуації двостороннього співробітництва запропонувати заходи із залучення естонських туристів та покращення іміджу України на ринку туризму Естонії.

Наукова новизна даного дослідження полягала в обґрунтуванні необхідності розвитку співпраці в області туризму та формуванню ряду заходів націлених на розвиток українсько-естонських відносин. Уперше було розглянуто туристичні потоки під кутом донорства з України до Естонії і оцінено можливості участі держави в створенні туристичних продуктів для естонського тинку. Надані рекомендації є логічним продовженням апробації знань отриманих у межах дисципліни «Міжнародне співробітництво в сфері рекреації та туризму», яка дозволяє майбутнім фахівцям налагоджувати прямі контакти між органами з регулювання та розвитку туризму.

Практична значимість зводилась до огляду передумов для двостороннього співробітництва у галузі туризму між Україною та Естонією через призму міждержавних відносин на базі укладених договорів, що дозволяє чітко сформулювати план співробітництва в області туризму та розвитку туристичного обміну між країнами.

Нині питання українсько-естонських відносин у сфері туризму не є постійним об'єктом вивчення, тож не відображені у відповідних наукових публікаціях. Інформаційною основою для ознайомлення з міжкультурними відносинами між країнами слугують виступи державних діячів та дипломатів, що дозволяє аналізувати особисті оцінки і підходи до співробітництва в динаміці. Насамперед можна відмітити промови українських дипломатів Крижанівського В. та Клімкіна П., які працюють над економічним, науковим та технічним співробітництвом України з Естонією. Багато документів та звітів необхідних для дослідження містяться на сайтах Міністерств закордонних справ та громадських організацій. Важливими також є напрацювання викладачів кафедр географії України і країнознавства та туризму КНУ ім. Т. Г. Шевченка. Зокрема, публікація Мотузенко О. на конференції «Розвиток гастрономічного туризму в Україні: стан, виклики та перспектива імплементації європейського досвіду» була спрямована на розвиток міжнародного співробітництва та просування національного туристичного продукту України (2019). Питанням підготовки кадрів та встановленням сприятливих умов для розвитку туризму займається Любіцева О., що відображено в її праці «Регіональний аналіз туристичної освіти в Україні» (2021). Серед періодичної літератури також можна відмітити роботи Сливенко О. «Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток туристичного ринку країн Балтії» (2014) та Корсак Р. «Історія розвитку туризму у країнах Балтики (Естонія, Латвія, Литва)» (2017), які досліджували структуру туристичного потоку і передумови для розвитку туризму країн Балтії. Напрацювання з теми туристичного потенціалу та індустрії туризму в Україні мають ряд вчених Кіпченко В. «Geography of tourism of Ukraine. The geography of tourism of Central and Eastern European countries» (2017), Карачина Н. «Розвиток міжнародного туризму в Україні у контексті світової інтеграції» (2014) та Король О. «Міжнародні туристичні потоки: суспільно-географічні аспекти формування та геопросторовий розподіл» (2020).

Задля збільшення туристичних обмінів між Україною та Естонією потрібно поглиблювати співробітництва у всіх можливих сферах. Адже поки що, українські та естонські туроператори мають замало туристичних продуктів, які могли б виступати основою співробітництва. Відповідно країни можуть фокусуватися на створенні інноваційних туристичних продуктів, які можуть інтегрувати і культурні продукти креативних індустрій і організовувати спільні ярмарки та заходи для демонстрації туристичних можливостей. Таким чином, ціллю дослідження є систематизація інформації про туристичні потоки між Україною та Естонією, а також формування нового бачення України, яка є «воротами Європи». На основі стабільного та стійкого розвитку українсько-естонських всебічних відносин стратегічної взаємодії і партнерства важливим є розгляд гуманітарних зв'язків та двосторонніх відносин в сфері туризму.

Матеріали і методи досліджень. В основу методів досліджень було покладено загальнонаукові методи аналізу та синтезу з інформаційних джерел. Зокрема було розглянуто укладені договори у сфері туризму між країнами. Для виявлення нових та уточнення діючих

форм співпраці між Україною та Естонією було опрацьовано національні стратегії розвитку туризму. При визначенні потенційних шляхів співпраці було проаналізовано офіційні сайти профільних міністерств, промови та виступи державних діячів, дипломатів, а також різноманітні матеріали організацій (Асоціація українських організацій в Естонії, Конгрес українців в Естонії) та електронних ЗМІ. Також з метою визначення перспективних туристичних дестинацій України було розглянуто промоцію туристичного бренду представлену міністерством закордонних справ України, ДАРТ, міністерством культури та інформаційної політики.

Результати та їх аналіз. Відповідно до розглянутих стратегій розвитку туризму Естонії та України було з'ясовано, що туристичне співробітництво не є їх пріоритетним напрямком, оскільки нині розроблено недостатньо заходів і діє мало спільних програм. Також було проаналізовано сучасний туристичний ринок Естонії та його головних суб'єктів. На основі зібраної інформації було сформовано рекомендації із покращення туристичних відносин між країнами, зокрема, через посилення професійної і систематичної роботи в сфері презентації та реклами привабливих дестинацій, а також стимулюванні навчальних обмінів студентської молоді, як найбільш активної групи подорожуючих. Також було виявлено фактори, які стримують українських подорожуючих обирати Естонію, серед яких невелика кількість авіарейсів та певна необізнаність про країну. Зазначено й чинники, які сприяють подальшій співпраці з Естонією. До них відносяться: діючі домовленості з окремими регіонами України, широкий вибір напрямків туризму, проживання значної української діаспори та автентична культура.

Виклад основного матеріалу. Важливою передумовою для розвитку міжнародного туристичного співробітництва між Україною та Естонією є підписання договорів у освітній, науковій, культурній та туристичній сферах. За період незалежної України договірно-правова база з Естонією налічує 72 угоди, що складає 29 років її двосторонніх зв'язків, від моменту першої угоди 1992 року про дружбу і співробітництво (<https://estonia.mfa.gov.ua/>). Таким чином, серед усіх документів, щодо сприяння розвитку туризму з 1992-2021 рік було прийнято 2 спільні програми у розвитку культури та ряд важливих міждержавних угод. Серед корисних, на даний момент, варто відмітити угоду 1994 року між естонською туристичною фірмою «RKRV Reisid» та Державним комітетом України по туризму. Проте варто відмітити, що нині з боку України немає жодної підтримки налагоджених 27 років тому контактів. Оскільки на сайті представленого туристичного агентства не зазначено жодної турпропозиції в нашу державу.

Ключовими програмами, в яких прописано розвиток та пріоритетні цілі туристичного сектору України є: Національна економічна стратегія на період до 2030 року та Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року. З боку Естонії таким документом виступає Стратегія розвитку туризму з 2021-2024 року, яка тісно пов'язана з Національною стратегією Естонії до 2035 року та стратегією транспортної та мобільної доступності до 2030 року. Не дивлячись на те, що в стратегіях обох країн, на перший погляд, немає дотичних заходів та дій із спільного розвитку туризму. Проте, у програмі Естонії, зазначається, що країна хоче збільшити ринок виїзного та в'їзного туризму за рахунок зменшення співпраці із Фінляндією та Росією. Спільним напрямком дій обох країн є розвиток туризму через цифрофізацію, відповідно якій Україна створила і розвиває туристичний інтернет-портал «Visit Ukraine», а Естонія планує покращити обробку та збір даних щодо туристичних потоків та закладів розміщення. Таким чином, можна відзначити, що збільшуючи свою гнучкість в плані диверсифікації туристичного ринку обидві країни мають чудову базу для безперешкодної співпраці.

З метою просування національних туристичних продуктів між країнами можна відмітити функціонування посольства Естонії в м. Київ (з серпня 1993 р.) та посольства України в м. Таллінн (з жовтня 1933 р.). За розвиток туризму в Естонії на урядовому рівні

відповідає Міністерство економіки та комунікацій (www.mkm.ee). За здійснення національної політики Естонії в галузі туризму відповідає Центр розвитку туризму (ЦРТ) (<https://www.visitestonia.com/ru>). Однією з найважливіших урядових організацій є фонд сприяння розвитку підприємництва (EAS), який з моменту свого створення працює над туристичним брендом Естонії (<https://www.eas.ee/>). На рівні неурядових профільних організацій туристичною діяльністю займаються в першу чергу Естонська асоціація туристичних агентств, Естонська асоціація готелів і ресторанів, Естонська асоціація спа і Естонська асоціація сільського туризму (див. рис. 1)

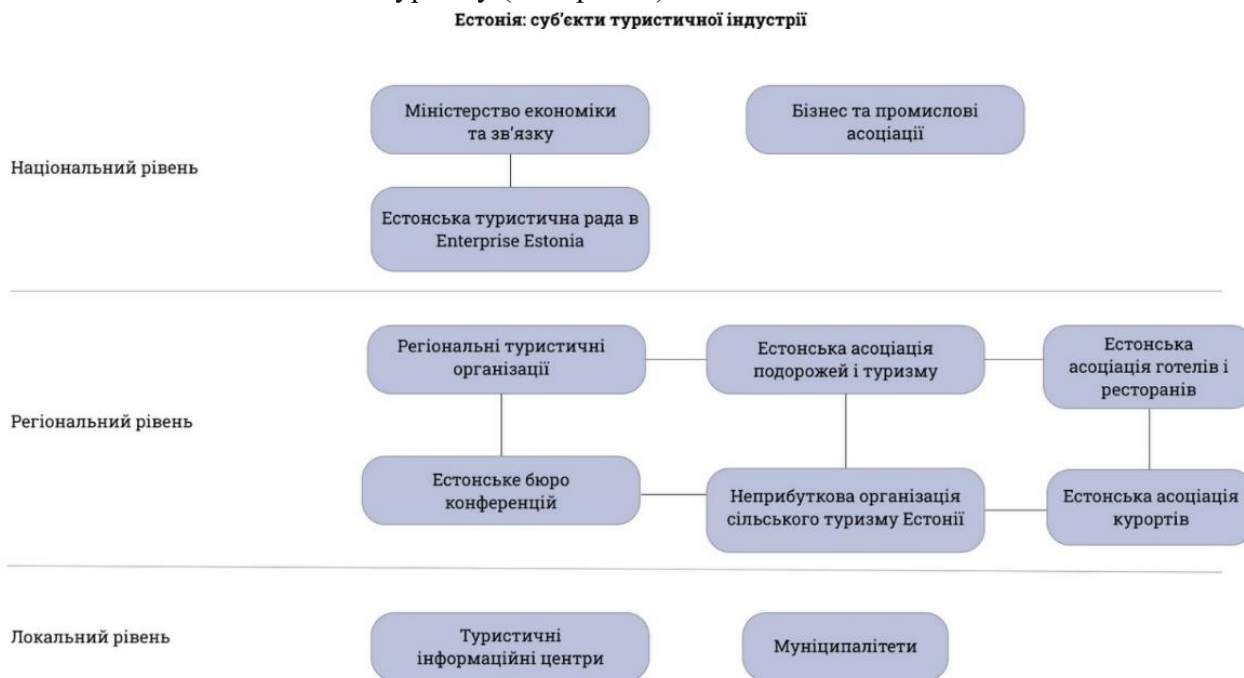

Рис. 1. Органи, що здійснюють регулювання в галузі туризму в Естонії [складено авторами за відкритими інформаційними джерелами]

Співробітництво в освітній сфері між країнами відбувається на базі декількох університетів: між Національним педагогічним університетом ім. М. П. Драгоманова, Національним технічним університетом України «Київський політехнічний інститут», Тернопільським технічним університетом і Талліннським університетом; Дипломатичною академією України при МЗС України і Естонською школою дипломатії; Національним аграрним університетом України і Тартуським аграрним університетом; Естонською бізнес-школою і Київським національним економічним університетом та Київським інститутом міжнародного менеджменту; Одеським національним морським університетом і Естонською морською академією (<http://ukrsvit.org/>). Завдяки академічній мобільності, яка існує між ЗВО відбувається активна наукова співпраця. Вдалим прикладом такої інтернаціоналізації можна назвати міжнародну літню школу AACIMB на базі НГУУ «КПІ». Власне після навчання в Естонії, українські студенти маючи контакти з іноземними викладачами активно запрошують їх та студентів-волонтерів до проведення різноманітних заходів на базі зазначеного закладу. Отже співробітництво в освітній сфері сприяє розвитку освітнього туризму між країнами.

Насправді, відносини Естонії та України в сферах освіти та культури почали формуватися ще у XVIII ст., відколи є перші дані про навчання в Тартуському Університеті українських студентів. Університети Естонії та України слідкують за цією традицією до цього часу, відтворивши двосторонні контакти. В рамках програми стипендії, в університетах Естонії навчаються десятки студентів з України. Також навчаються естонці в Україні. До 2022 року було продовжено спільну естонсько-українську програму «Стойка Україна», яка

передбачає не лише обговорення безпекових заходів, але й вдосконалення IT-сектору, дослідження потреб туристів.

На даний момент, можна відзначити, що спільних проектів у стратегії розвитку туризму між країнами немає. Відповідно Україна як перспективний туристичний напрямок не представлена на виставках Естонії. У свою чергу Естонія не приймає участі і в українській туристичній виставці UITT «Україна-Подорожі та Туризм». Однак Естонська Республіка все ж проявляє цікавість до України і у 2018 році на Львівщині був проведений промоційний тур для естонських туроператорів. Декілька регіонів Естонії та України створили прямі стосунки, підписуючи відповідні домовленості по співробітництву, здійснюють взаємні візити. Серед прикладів регіональних контактів співробітництва: Таллінн-Київ, Таллінн-Одеса, Тартуський повіт і Івано-Франківськ, Хійуський повіт та Херсонський регіон, Валгаський повіт та Шацький район. У межах спільного проекту започаткованого Естонським центром східного партнерства та Українським кризовим медіацентром було розроблено захід для журналістів з метою обміну досвідом управління в різних сферах економіки. На разі в Естонії діє два самодіяльні об'єднання українців: Конгрес Українців Естонії (2002 р.) та Асоціації українських організації (2002 р.). Серед головних видів їх діяльності можна відмітити реалізацію у 2021 році міжнародного культурно-соціального проекту «Таємниці України для тебе», а також представлення української культури на щорічному святі Дні народів Естонії.

На даний момент в умовах коронавірусної хвороби та зниження економічних показників багатьох країн, стимулювання розвитку туризму та демонстрація конкурентоспроможності для аналізованих країн є надзвичайно важливим напрямком. Статистичні дані 2019 року з кількості прибувчих туристів до країн Балтії демонструють перевагу Латвії з 8,3 млн. туристами над Естонією та Литвою у 6,1 млн (див. рис.2).

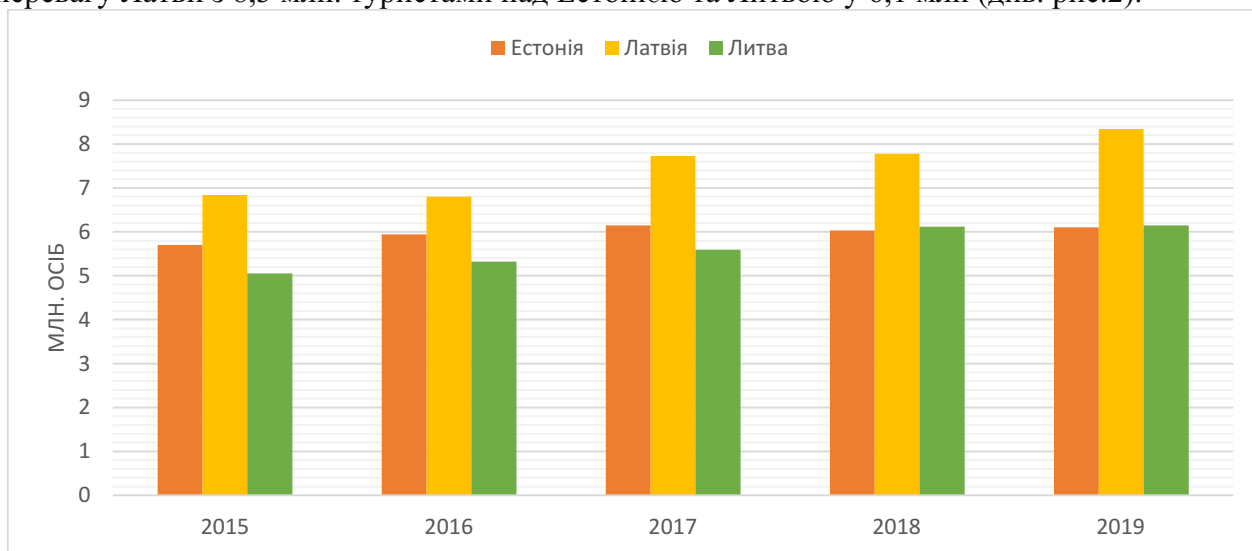

Рис. 2. Кількість іноземних туристів в країнах Балтійського регіону за 2015-2019 рр.
[складено авторами на основі даних з Бази даних WorldData.info]

Однак перевагою Естонії для українських туристів може бути цінова політика країни та архітектурна схожість з країнами Західної Європи. Кількість естонських туристів, що обслуговувалися в суб'єктів туристичної діяльності України в 2019 році склала 196 осіб (Державна служба статистики: кількість суб'єктів обслуговувані туроператорами, 2019). Проте дана статистика не відображає кількості осіб, які перетнули кордон України з ціллю візитів до родичів та друзів, тому кількість людей з Естонії може бути значно вищою. Враховуючи історичні корені і те, що перші естонські поселення з'явилися в Україні ще в 1860-х роках можна сказати, що є частка громадян, яких можна віднести до аудиторії ностальгічного туризму. За даними державної прикордонної служби України у 2020 році найбільше іноземних туристів було з Молдови, Білорусі та Росії, серед Балтійських країн представлена лише Литва з 30 тис. туристів (Державне агентство розвитку туризму, 2020).

Важливим аспектом у налагодженні туристичної співпраці є розгляд рейсів з Естонії до України (див. табл.1).

Таблиця 1. Компанії, які надають транспортні послуги між столицями Естонії та України станом на грудень 2021 р. [розроблено авторами за даними Skyscanner]

Авіалінії				
Назва компанії	Напрямок сполучення		Тривалість польоту	Вартість в одну сторону (min/ max)
Air France	(2 пересадки) HEL Хельсинки Вантаа+ CDG Париж Шарль де Голль	Таллінн-Київ (Бориспіль)	43 год 40 хв/ 11 год 35 хв	17 404 UAH/ 24 818 UAH
Air Baltic	(1 пересадка) RIX Рига	Таллінн-Київ (Бориспіль)	4 год 05 хв/ 3 год 30 хв	4 012 UAH/ 6 790 UAH
Austrian Airlines	(2 пересадки) FRA Франкфурт-на-Майне + VIE Вена	Таллінн-Київ (Бориспіль)	8 год 05 хв	11 746 UAH
LOT	(1 пересадка) WAW Варшава (Фредерик Шопен)	Таллінн-Київ (Бориспіль)	23 год 05 хв/ 4 год 10 хв	5 880 UAH/ 13 606 UAH
KLM	(1 пересадка) AMS Амстердамський Схипхол	Таллінн-Київ (Бориспіль)	9 год 10 хв	15 573 UAH
Lufthansa	(1 пересадка) FRA Франкфурт-на-Майне	Таллінн-Київ (Бориспіль)	13 год 45 хв/ 6 год 10 хв	8 977 UAH/ 10 750 UAH
Qatar Airways	(2 пересадки) HEL Хельсинки Вантаа+ DOH Міжнародний аеропорт Хамад	Таллінн-Київ (Бориспіль)	16 год 10 хв	66 693 UAH
Ryanair	(1 пересадка) VIE Вена	Таллінн-Київ (Бориспіль)	13 год	5 009 UAH
SWISS	(1 пересадка) ZRH Цюрих	Таллінн-Київ (Бориспіль)	11 год	12 033 UAH
Turkish airlines	(1 пересадка) IST Стамбул	Таллінн-Київ (Бориспіль)	25 год 05 хв/ 6 год 40 хв	8 838 UAH/ 8 839 UAH
Автобусні компанії				
Ecolines	Таллінн (автовокзал) - Київ (Видубичі)	Таллінн-Київ	34 год 30 хв	2 029 UAH
Temptrans	Таллінн (автовокзал) - Київ (Видубичі)	Таллінн-Київ	22 год	2 300 UAH
Залізничні				
Відсутнє сполучення				

З огляду на те, що більшість туристів під час першого візиту до країни обирають саме столицю, як найрозвиненіше місто з різноманітним відпочинком, авторами було проаналізовано існуюче сполучення між Таллінном та Києвом. Як видно з наведеної вище таблиці, серед зазначених способів подорожі, найкращим варіантом дістатися з Естонії до України є авіакомпанія Air Baltic, пропозиції від якої є найоптимальнішими як за ціною політикою так і за тривалістю польоту. Відстань від Києва до Таллінна становить 1317,6 км (дорівнює протяжності України із зх. на сх.). Найшвидшим способом мандрівки з Естонії до України є літак, а найдешевшим варіантом будуть автобусні перевезення, проте, на даний момент, немає прямого рейсу з Естонії до України. Проте є рейси відправлення з Таллінну і прибуттям у Київ з пересадкою в м. Валга і на станції Riga Pass. Увесь шлях, включаючи трансфери, займає приблизно 28 годин. Проте варто відмітити, що у 2019 р. в міжнародний залізничний проект поїзд «Чотирьох столиць» було запропоновано додати Естонію. Таке рішення дозволить естонським туристам здійснювати візит як до інших Балтійських країн так і залишитися на вікенд в Україні. Для нашої держави збільшення зворотного потоку пасажирів, який на разі є меншим по даному маршруту, дасть змогу підвищити не лише

рентабельність, але й збільшити частку подорожуючих та термін їх перебування. Варто зауважити, що при успішній реалізації включення 5-ої країни до проекту Україна матиме чимало переваг для налагодження міжнародного співробітництва, оскільки в межах Європи та на просторах пострадянських країн практично немає аналогів даному маршруту.

Для категорії іноземних туристів, які планують відвідати інші туристичні центри України, необхідною є інформація про існуючі напрямки рейсів (див. табл. 2).

Таблиця 2. Компанії, які надають транспортні послуги між ключовими містами Естонії та України станом на грудень 2021 р. [розроблено авторами за даними Skyscanner]

Авіалінії				
Назва компанії	Напрямок сполучення		Тривалість польоту	Вартість в одну сторону (min/ max)
Air France	(1 пересадка) BLL Біллунд (1 пересадка) WAW Варшава (Фредерик Шопен)	Таллінн- Львів	14 год 25 хв/ 3 год 35 хв	1 110 UAH/ 17 228 UAH
Austrian Airlines	(2 пересадки) FRA Франкфурт-на-Майне + VIE Вена	Таллінн- Львів	32 год 30 хв/ 21 год 20 хв	12 571 UAH/ 13 134 UAH
	(2 пересадки) FRA Франкфурт-на-Майне + VIE Вена	Таллінн- Одеса	32 год 20 хв/ 21 год 10 хв	22 252 UAH/ 22 809 UAH
Air Baltic	(1 пересадка) RIX Рига	Таллінн- Одеса	4 год 15 хв	7 747 UAH
LOT	(1 пересадка) WAW Варшава (Фредерик Шопен)	Таллінн- Львів	23 год 35 хв/ 3 год 35 хв	6 419 UAH/ 17 228 UAH
	(1 пересадка) WAW Варшава (Фредерик Шопен)	Таллінн- Одеса	11 год 35 хв	6 994 UAH
	(1 пересадка) WAW Варшава (Фредерик Шопен)	Таллінн- Харків	12 год	6 419 UAH
Lufthansa	(1 пересадка) FRA Франкфурт-на-Майне	Таллінн- Львів	18 год	15 831 UAH
	(2 пересадки) FRA Франкфурт-на-Майне + VIE Вена	Таллінн- Одеса	21 год 10 хв	27 957 UAH
Ryanair	(2 пересадки) LPL Ливерпуль+ KUN Каунас	Таллінн- Львів	33 год 55 хв/ 25 год 25 хв	1 875 UAH/ 2 532 UAH
	(2 пересадки) LPL Ливерпуль+ FCO Рим Фьюмичино	Таллінн- Одеса	42 год 55 хв	1 557 UAH
Turkish airlines	(1 пересадка) IST Стамбул	Таллінн- Львів	7 год 55 хв	13 750 UAH
	(1 пересадка) IST Стамбул	Таллінн- Одеса	25 год 55 хв	8 838 UAH
	(1 пересадка) IST Стамбул	Таллінн- Харків	7 год 45 хв	7 510 UAH

З представленої таблиці видно, що туристичними напрямками в Україні, куди можна дістатися літаком є: Львів, Харків та Одеса. Найшвидший та найзручніший варіант з 1

пересадкою представляє компанія Turkish airlines, а найдоступніший за ціновим аспектом- Ryanair з 2 пересадками. Також окрім представленого виду транспорту до цих міст можна подорожувати автобусом від компаній, які мають рейси до Києва.

Таким чином представлений транспортно-комунікаційний спосіб між країнами, демонструє широкий вибір за ціновим діапазоном, а також фактором часу. Дане твердження підкріплено тим, що у наведених таблицях проаналізовано 10 основних авіаперевізників та 2 автобусні компанії, що мають часті відправлення з Естонії до України. Таке порівняння дає нам змогу побачити вартість від основних гравців транспортної логістики, які обслуговують представлені напрямки.

Отже, враховуючи найперспективніші та найвідвідуваніші регіони нашої країни варто відмітити, те що усі вони включені до співробітництва у сфері транспорту. Відповідно представлені міста мають гарний транспортно-експлуатаційний стан доріг для подорожей до віддалених туристичних дестинацій. Львів, Харків та Одеса давно займають нішу з головними туристичними продуктами нараховуючи найбільші туристичні прибуття. З цієї точки зору, існуючий ринок туристичних подорожей між Україною та Естонією має гарних постачальників у транспортній логістиці.

Важливу роль у залученні іноземних туристів відіграють туристичні оператори, які працюють над збільшенням туристичних потоків до своєї країни, організовуючи маршрути та відкриваючи туристам цікаві дестинації. Якщо проаналізувати ринок туристичних пропозицій з України до Естонії, можна відмітити значну кількість різноманітних екскурсій як безпосередньо в саму країну так і в складі з іншими балтійськими державами.

Проте здійснивши пошук туристичних агенцій, які пропонують тури з Естонії до України варто відмітити, що даний напрямок є вузьким і включає або найбільші міста України або відвідування нашої держави проїздом.

До COVID-19 автори ідентифікували популярність наступних видів туризму: культурно-пізнавальний та подієвий (див.табл.2).

Таблиця 2. Тури, що пропонуються для відвідування України та Естонії станом на грудень 2021 року [розроблено авторами за даними різних відкритих джерел]

Назва турагентства	Назва туру	Тривалість
Україна-Естонія		
Адріатик Тревел https://www.adriatic-travel.com.ua	«Легенди і казки Прибалтики» Маршрут: Рига, Юрмала, Таллінн	5 днів/ 4 ночі
Аккорд тур https://www.accordtour.com	Шість столиць. Бурштинові дороги Балтії і Скандинавії Маршрут: Київ, Вільнюс, Рига, Таллінн, Стокгольм, Осло, Копенгаген, Берлін, Краків, Львів, Київ	8 днів/7 ночей
Феєрія мандрів https://feerie.com.ua/	Білі ночі Таллінна і Стокгольма (з авіа та круїзом зі сніданками) Маршрут: Київ – Таллінн – Стокгольм – Таллінн (Льотна гавань, Кадріоргзький палац) – Київ	4 дні/3 ночі
Естонія-Україна		
Smart Travel OÜ https://www.smarttravel.ee/contact-us/	Classic Tour of Ukraine Маршрут: Київ-Львів	7 днів / 6 ночей
	Tour of Ukraine and Poland Маршрут: Київ, Львів, Краків, Варшава	11 днів/10 ночей
RKRV Reisid http://www.rkrvreisid.ee/	Продаж автобусних квитків Маршрут Таллінн-Київ Оформлення віз	Понеділок/ Середа/ П'ятниця/ Субота

З 2017 для відвідування Естонії громадянам України при наявності біометричного паспорта віза не потрібна. Максимальний період перебування - до 90 днів протягом 180 днів.

Нині українці в Естонії є третьою за чисельністю етнічною групою населення після естонців і росіян. За даними Інтеграційного фонду Естонії, в країні проживає біля 24 тисяч етнічних українців, з них – 4,5 тисяч осіб мають естонське громадянство. Відповідно до даних Департаменту статистики ЕР (Ukraina infoportaal Eestis) станом на 01 січня 2019р. в Естонії постійно/тимчасово проживає 8 649 громадян України. Основними туристичними компаніями на території Естонії є: NOVATOURS, ICS Travel Group, Leontravel і Notka-tour. Станом на 2019 р. дохід від одного туриста в країні складає 379 \$. Серед існуючих видів туризму найбільш популярними є медичний, діловий, екологічний та активний.

Розглянувши конкурентоспроможність Естонії та України можна виокремити позитивні та негативні фактори у розвитку двостороннього співробітництва. До перших можна віднести:

1) добре розвинену договірну базу, яка охоплює широкий спектр ключових сфер економіки, а також те, що Естонія підтримує інтеграцію України до Європейського Союзу та НАТО. Тридцять років тому естонці як і українці отримали незалежність і розвивалися за схожим сценарієм насадження російської мови та залишками матеріальної та нематеріальної спадщини радянського союзу. Сьогодні країна в рамках проекту від Естонського центру східного партнерства допомагає Україні підвищити соціальну стійкість Західного регіону шляхом посилення місцевих ЗМІ. Проект зосереджений на наступних областях: Чернівецькій, Волинській, Івано-Франківській, Львівській та Рівненській;

2) нині Естонія особливо, зацікавлена у співпраці із Івано-Франківською та Львівською областю, які є «льотними» регіонами з міжнародними аеропортами та цікавими для відвідування. Адже найголовніше тут є гори та значні можливості як для літньої так і зимової рекреації. Зважаючи на те, що найвища точка Естонії г. Суур 318 м. над рівнем моря естонські туристи зацікавлені в катанні на лижах, походах у гори та підкоренні найвищої точки України. Перспективним у цьому плані для іноземних туристів є тури на сучасний курорт Буковель;

3) окрім Західної України стратегічним напрямком можна назвати Південний регіон-Одеса, Херсон та Миколаїв з теплим кліматом та морем. З огляду на географічне положення нашої держави можна сказати, що вона знаходиться найближче до Естонії, як країна що має широкий комплекс послуг для водної рекреації. Так, наприклад, температура найтеплішого літнього місяця липня в Естонії складає +16, 5⁰ С при цьому температура води сягає +16, 9⁰ С і в цілому клімат країни є прохолодним внаслідок арктичних циклонів. У південних областях України в аналогічний період маємо показники липня +22⁰ С та води більше 20⁰ С. Відповідно Одеська область як найрозвинутіша у Причорномор'ї могла б організувати пляжний відпочинок для естонців. Як додаткова перевага для туристів саме з Естонії, те що вони швидко зможуть адаптуватися до клімату України, оскільки тут нема надмірної спеки чи вологості. На відміну від пляжного сезону в країнах Південної Європи;

4) сприятливим моментом для налагодження туристичного співробітництва можна назвати історичний шлях «Із варяг у греки», до якого входила більша частина Європи. Відповідно відновлення спільної спадщини між країнами буде слугувати додатковим фактором залучення туристів до нових в Україні екскурсійних маршрутів.

5) позитивний вплив збільшення естонських туристів до України може бути зумовлений не лише безвізовим режимом, але й адаптованістю засобів туристичної сфери до запитів окремої категорії людей з особливими потребами. Станом на 2019 р. в Естонії проживає 154 531 тис. людей. з особливими потребами (Eesti Puuetega Inimeste Koda – ЕРІКода). Хоча в Україні поки не має івент-турів для такої категорії людей, проте у багатьох регіонах є музеї з аудіогідами та інфраструктура для ефективного екскурсійного обслуговування;

6) важливим стимулюючим фактором є цінова політика українського турпродукту, зокрема wellness-центрів з їх spa-процедурами. Для порівняння в Естонії відпочинок в 3* готелі Narva-Jõesuu SPA & Sanatoorium на 14 днів буде коштувати в межах 30 тис. грн. Тоді як

в Україні відпочинок у санаторії «Квітка полонини» на аналогічний термін обійдеться в 20 тис грн. Також унікальною особливістю даного місця є те, що воно знаходиться на висоті 280 м над рівнем моря. У порівнянні з санаторно-лікувальними закладами Естонії, які розташовуються на рівнинній місцевості з не значною висотою, українські лікувально-оздоровчі тури є більш цікавими та різноманітними. Перевагами санаторіїв України є також те, що вони знаходяться в межах живописної природи, оточені лісом, озером чи річкою. Відповідно можна організовувати сімейні тури з дітьми. Адже для тих, хто має захворювання органів дихання чи алергію місцевий клімат з буковими та сосновими лісами має терапевтичний ефект. Крім цього місцеві термальні та мінеральні джерела допоможуть при порушеннях нервової системи чи опорно-рухового апарату. Оскільки лікувальна вода типу «Нафтуса» за своїм ступенем мінералізації є аналогом «Боржомі»;

7) розглядаючи курорти Закарпатського регіону, то поряд з відмінним лікуванням турист зможе познайомитися з автентичними традиціями кухні, культури та побуту мешканців скориставшись додатковими екскурсійними послугами до найближчих населених пунктів. Конкурентною перевагою України для іноземних туристів може бути не просто гастрономічний туризм, якій відомий і самим естонцям. Цікавим для них було б відвідати етногастрономічний фестиваль «Дороги вина та смаку Закарпаття» аналогічного якому в Естонії немає.

До стримуючих факторів можна віднести:

1) відсутність чіткої стратегії для розвитку туризму з Центрально-Східною Європою. Естонія нині орієнтується здебільшого на туристів з Балтійського та Скандинавського регіонів, що в свою чергу не відкриває для країни нові ринки (див. рис.3, 4).

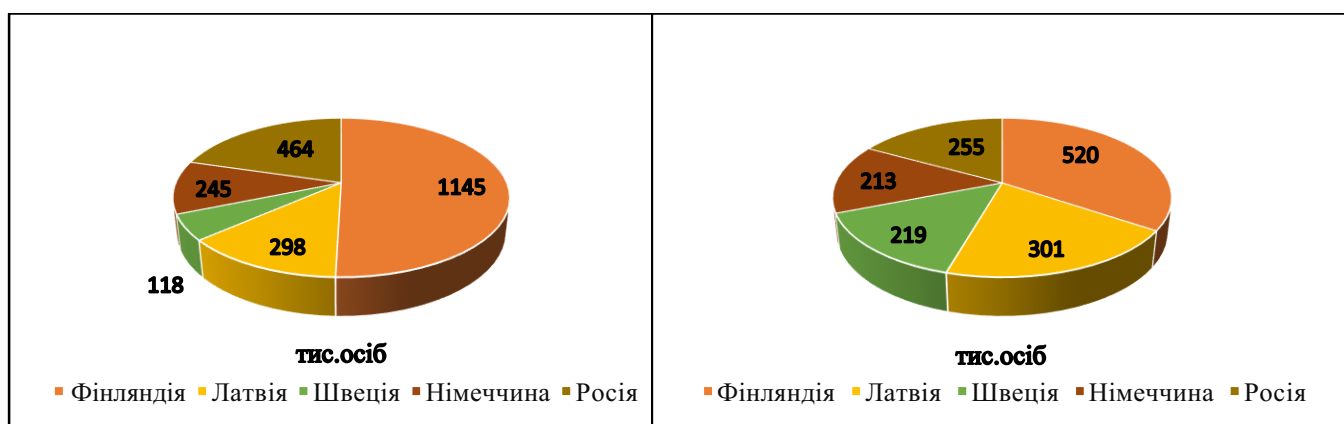

Рис.3. В'їзний туризм до Естонії за 2018 р.

Рис.4. Виїзний туризм Естонії за 2018 р.

[складено авторами за даними міжнародної організації OECD]

2) практика культурних обмінів та ділового співробітництва налагоджена між Україною та Естонією на не достатньому рівні. Зокрема, наша держава не приймає участі у відомій туристичній виставці Естонії Tourest. Хоча у 2020 році національні стенди були представлені від 32 країн, і місцеве населення цікавив саме європейський напрямок, де Україна маючи конкурентоспроможність, в окремих видах туризму, могла цілком вдало себе презентувати.

3) однією з основних проблем невисокої частки подорожуючих естонців є їх малообізнаність про туристичні дестинації України і в цілому в свідомості їхніх громадян не сформовано чіткого образу про нашу країну. Відповідно дана проблема є актуальною для обох країн, адже за відсутності спільної платформи з туристичною інформацією населення Естонії не знає про розваги, кухню та цікаві міста України. Тому органу виконавчої влади в туризмі з метою привернення уваги до історико-культурних та природних ресурсів варто створити wed-

сайт, де були б зібрані усі тематичні маршрути України. Завдяки чому туристи знатимуть не лише про ключові міста нашої держави, але й відвідувати ті напрямки про які раніше не знали.

Висновки. Розглянувши туристичний потенціал Естонії та України, проаналізувавши існуючі договори та оцінивши нинішнє співробітництво між главами держав, можна сказати, що Україна як новий туристичний напрямок для Естонії є надзвичайно цікавою. Тому для поліпшення туристичного співробітництва варто зосередитися на існуючих прогалинах між ними. Відповідно дієвим засобом є розробка рекомендацій в даній статті, в основу яких лягли принципи поєднання сучасних трендів після COVID-пандемії. Для початку потрібно створити спільну туристичну онлайн платформу, за допомогою якої профільні організації зможуть підвищувати популярність пам'яток та демонструвати основні туристичні регіони. Також до даного напрямку варто залучати ЗМІ, які можуть представляти досягнення національної культури двох країн та налагоджувати дружню комунікацію. На разі найбільш популярною соціальною мережею в Естонії є facebook, яку можна використовувати як майданчик для промоції українських дестинацій. На базі цього ресурсу естонці найчастіше відвідують такі сторінки як: Postimees (естонська газета), Delfi (інтернет-портал), SkyPlus (естонська радіостанція), Telia Eesti (телекомунікаційна компанія) та Õhtuleht (естонська газета) через які, також можна здійснювати інформування потенційних відвідувачів. На разі в Україні вистачає туроператорів які, організують тури до Естонії, що не можна відмітити у зворотному напрямку. Відповідно хорошим досвідом у цьому плані міг слугувати приклад фінсько-українського туроператора Nordic Travel, основною задачею якого є не лише продаж екскурсій до країн Скандинавії, Прибалтики і т. п., але й організації турів до України для фінів, підтримка фінських журналістів та музикантів під час їх візитів до нашої держави. Тому важливо налагоджувати співпрацю між туристичними операторами. З огляду, на зазначеній в статті інформації про особливості клімату Естонії, маємо цільову аудиторію для якої варто демонструвати Україну як державу з пляжним сімейним відпочинком. Відповідно, потрібно активно налагоджувати співпрацю між професійними об'єднаннями туроператорів.

На разі через відсутність активної співпраці між країнами можна констатувати те, що у 2019 р. естонська авіакомпанія Nordica (LOT) припинила рейси з Таллінну до Києва через їх нерентабельність. Тому з метою збільшення в'їзного туризму з Естонії до України варто проводити спільні виставки, конференції та робочі зустрічі. Спільні зйомки фільмів, серіалів та інших мультимедійних матеріалів також сприяє підвищенню рівня обізнаності про Україну в Естонії. Зважаючи на те, що в Україні було відзнято чимало зарубіжних фільмів можна було б зробити спеціальні екскурсії та тури по місцях зйомок, організувати івенти за мотивами серіалів/фільмів, костюмовані шоу. Сьогодні Україні варто приділяти увагу як молодіжним, туристичним, спортивним обмінам так і розвитку співробітництва між університетами, з метою розвитку академічної мобільності. Адже молодь, не дивлячись на те, що не може дозволити собі дуже дорогі подорожі, є головним подорожуючим дослідником нових територій. Дана цільова група активно формує контент про туристичну дестинацію: викладає фото в соціальні мережі та ділиться враженнями від подорожі. Важливим напрямком може бути і лікувально-оздоровчий туризм в Україні, оскільки станом на 2021 р. в Естонії 20,7 % усього населення складають люди похилого віку, що є потенційними споживачами таких послуг. Оскільки 2022 рік в Україні визнаний Роком медичного та оздоровчого туризму, слід звернути увагу на те, що Україна має конкурентні переваги для медичного туризму у сфері репродуктології, стоматології та клітинної медицини, а також санаторного лікування. Даний напрямок останні декілька років набирає розвитку та популярності серед туристів. Відповідно наша країна могла б надавати естонським подорожуючим як безпосередні послуги з лікування так і організувати семінари та конференції з провідними спеціалістами.

Новим видом отримати враження від подорожі для естонських туристів може бути гастрономічний туризм. Хоча цей напрямок активно розвивається і в самій Естонії, однак більшість турів організовані або в Таллінн або країна включена в спільний тур

Скандинавськими країнами. Тому переваги України у цьому різновиді відпочинку значно ширші, що зумовлено довгою історією становлення кухні, локальним різноманіттям, наявністю фестивалів їжі та окремих винних маршрутів.

Для України можливість туристичного співробітництва з Естонією це перспектива виходу на туристичний ринок країн Балтії та Скандинавії. У свою чергу для естонських туристів можливість подорожей в Україну представляє собою організацію дозвілля для будь-яких типів туристів, на будь-яку цінову політику та з можливістю вибору як активного так більш пасивного відпочинку. В умовах пандемії COVID-19 актуальним є питання безпеки туристів під час відвідування туристичних дестинацій. Таким чином, чимало українських міст в 2020 році приєдналися до глобальної ініціативи *Safe Travels* від World Travel & Tourism Council (WTTC) та отримали знак відповідності Safe Travels Stamp. Естонія, на даний момент, не включена до цієї ініціативи.

Список використаних джерел

- «Festyval dumok» – vtilennia estonskoho dosvidu v Ukraini. Retrieved from: <https://chesno.ck.ua/2021/09/16/festyval-dumok-vtilennya-estonskogo-dosvidu-v-ukrayini-foto/>.
- Cheremushkyna O. Prodvizhenye turystycheskoho napravleniya Estonyy 2013. Retrieved from: <https://docplayer.com/44528472-Prodvizhenie-turisticheskogo-napravleniya-estonii.html>. (in Ukrainian)
- Derzhavne ahentstvo rozvytku turyzmu. Retrieved from: <https://www.tourism.gov.ua/>.
- Dohovir pro druzhbu i spivrobitnytstvo mizh Ukrainoiu ta Estonskoiu Respublikoiu // Polityka i chas. – 1992. – №7-8. – S 14.8
- Dohovirno-pravova baza mizh Ukrainoiu ta Estonskoiu Respublikoiu. Retrieved from: <https://estonia.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/105-dogovirno-pravova-baza-mizh-ukrajinoju-ta-jestonijeju>.
- Dyrektor Tsentra rozvytyia turyzma: kak sdelat Estonyiu populiarnoi sredey puteshestvennykov. Retrieved from: <https://turist.delfi.ee/statja/84099978/direktor-centra-razvitiya-turyzma-kak-sdelat-estonyiu-populyarnoy-sredi-puteshestvennikov>.
- Estonia is one of the best Ukraines friends and partners – diplomat. Ukrainskyi kryzovyi media-tsent. – 2016. Retrieved from: <https://uacrisis.org/en/51234-estoniya>.
- How to get from Tallinn to Kyiv by plane, car ferry, bus, train or car. Retrieved from: <https://www.rome2rio.com/s/Tallinn/Kyiv>.
- Informatsiyni portal. Asotsiatsiia Ukrainskykh orhanizatsiia v Estonii. Retrieved from: <https://www.ukraine.ee/>.
- Karachyna N. Rozvytok mizhnarodnoho turyzmu v Ukraini u konteksti svitovoi intehratsii / N. Karachyna, O. Savitska // Molodyi vchenyi. – 2014. – № 5 (08). – S. 109–113.
- Khorosheniuk S. I. Ukrayna-Estoniya: sotrudnychestvo v oblasti kultury, obrazovaniya y nauky. / S. I. Khorosheniuk. // Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. – 2012. – S. 205–213. (in Ukrainian)
- Kiptenko, V., Lyubitseva, O., Malska, M., Rutynskiy, M., Zan'ko, Y., & Zinko, J. (2017). Geography of tourism of Ukraine. *The geography of tourism of Central and Eastern European countries: Second edition* (pp. 509–551).
- Korsak R., Furtii V. Istoriia rozvytku turyzmu u krainakh Baltyky (Estoniia, Latviia, Lytva) // Hileia: zbirnyk naukovykh prats. – K., «Hileia». – 2017. – Vyp. 118. – S. 159-163.
- Liubitseva O. O. Rehionalnyi analiz turystychnoi osvity v Ukraini. / O. O. Liubitseva // Mizhnarodna naukovopraktychna konferentsiia «Rehionalnyi turizm: suchasnyi stan ta shliakhy optymizatsii». – 2021. – Retrieved from: <https://conf.krok.edu.ua/RT/RT/paper/view/621>.
- Mizhnarodni turystychni potoky: suspilno-geohrafichni aspekty formuvannya ta heoprotorovyi rozpodil : monohrafiia / O.D. Korol. – Chernivtsi : Chernivetskyi nats. un-t im. Yu. Fedkovycha, 2018. – 512 s.
- Motuzenko O.O. Kontseptsii rozvytku hastronomichnoho turyzmu v Ukraini na zasadakh staloho rozvytku do 2026 roku /O.O. Motuzenko, D.V. Dzhankola //Heohrafiia ta turizm: nauk. zb.- K., 2019. – Vyp. 50. –s. 17-20.

- OECD Tourism Trends and Policies 2020. Retrieved from: <https://www.oecd.org/cfe/tourism/OECD-Tourism-Trends-Policies%202020-Highlights-ENG.pdf>.
- Pohoda dlia turystiv v Estonii: prohnoz, statystyka, analiz. Retrieved from: https://tur-pogoda.com.ua/estonia/tallinn/sea_temperature/july.
- Propozytsii vid aviakompanii u napriamku Estoniia-Ukraina. Retrieved from: <https://www.skyscanner.com.ua/>.
- RKRV Reisid - turystychnе аhеntstvo. Retrieved from: <http://www.rkrvreisid.ee/>.
- Slyvenko V. A. Vplyv yevrointehratsiinykh protsesiv na rozvytok turystychnoho rynku krain Baltii / V. A. Slyvenko // Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu. Seriiа : Menedzhment innovatsii. - 2014. - T. 22, vyp. 3. - S. 93-99. - Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdumi_2014_22_3_16
- Smart Travel Estonia Tour Operator. Retrieved from: <https://www.smarttravel.ee/>.
- Statystychni dani shchodo peretynu ukrainskoho kordonu hromadianamy inshykh derzhav 2021. Retrieved from: <https://www.tourism.gov.ua/blog/statistichni-dani-shchodo-peretynu-ukrayinskogo-kordonu-inozemcyami>.
- Tourism in Estonia. Retrieved from: <https://www.worlddata.info/europe/estonia/tourism.php>.
- Vozrastno-polovaia pyramyda - Pyramyda naselenyia Эstonyia v 2021 hodu. Retrieved from: <https://population-pyramid.net/ru/pp/Эstonyia>.
- Zvit konhresu ukrainsiv Estonii. Retrieved from: <https://www.ukrainianworldcongress.org/wp-content/uploads/2020/10/estonia.pdf>.